

МИХАЛЬЧЕНКО

Інна Григорівна
i.g.mykhalchenko@gmail.com

УДК 338.1 (1-773) (045)

АНАЛІЗ СУЧАСНОГО ЕКОНОМІЧНОГО
РОЗВИТКУ КРАЇН В ГЛОБАЛЬНИХ
УМОВАХ ФУНКЦІОНУВАННЯ

БОДНЮК

Олег Валерійович
o.bodnyuk@ukr.netANALYSIS OF MODERN ECONOMIC
COUNTRIES DEVELOPMENT IN GLOBAL
TERMS OF FUNCTIONк.е.н., доцент кафедри еконо-
міки, Національний авіацій-
ний університет

Стаття присвячена дослідженню економічного розвитку країн в глобальних умовах функціонування за допомогою макроекономічних показників. Країни розподілено на три блоки за рівнем приросту ВВП для аналізу результатів їх економічної діяльності в світі. Виявлено тенденцію до зменшення темпів росту передових країн та його зростання в малорозвинених.

Статья посвящена исследованию экономического развития стран в глобальных условиях функционирования с помощью макроэкономических показателей. Страны разделены на три блока по уровню прироста ВВП для анализа результатов их экономической деятельности в мире. Выявлена тенденция к уменьшению темпов роста передовых стран и его роста в малоразвитых.

The article investigates the economic development of countries in the global operating environment by using macroeconomic indicators. Countries are divided into three blocks in terms of GDP growth for the analysis of the results of their economic activity in the world. Detected trend to reduce the growth of advanced countries and its growth in underdeveloped.

Ключові слова: глобалізація, економічний розвиток, ВВП, ВВП на душу населення, індекс людського розвитку, індекс глобалізації, зовнішньоторговельний баланс, індекс промислового виробництва

Ключевые слова: глобализация, экономическое развитие, ВВП, ВВП на душу населения, индекс человеческого развития, индекс глобализации, внешнеторговый баланс, индекс промышленного производства

Keywords: globalization, economic development, GDP, GDP per capita, human development index, the index of globalization, trade balance, industrial production index

ВСТУП

Протягом останніх десятиліть важливою тенденцією, що визначає розвиток людства вважається глобалізація. Внаслідок цього суттєво посилюється взаємозалежність країн, котрі сьогодні вже не здатні вести окреме, ізольоване існування. Події, що відбуваються у тій чи іншій країні безпосередньо впливають на інші країни, а й інколи формують світові тенденції.

Хоча до виміру глобалізації включають соціальні, технологічні, політичні складові, ядром сучасних глобалізаційних процесів є саме економічна глобалізація, оскільки полягає в обміні економічними благами (товари, послуги, інвестиції), які задовольняють потреби кожної окремо взятої людини.

Економічний постіндустріальний розвиток містить в собі домінування інформаційного типу виробництва, інтелектуальної праці, однак не всі країни дійшли до цього рівня. Тому, не зважаючи на те, що питанням економічного розвитку країн в глобальних умовах функціонування приділена неймовірно велика кількість наукових праць, важливим залишається аналіз поточних змін та виявлення сучасних тенденцій.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Методологічною та інформаційною основою роботи є звіти міжнародних організацій та інститутів:

Швейцарський економічний інститут KOF, Міжнародний Валютний Фонд, Світовий банк, ООН.

МЕТОЮ СТАТТІ є дослідження економічного розвитку країн світу в глобальних умовах функціонування за допомогою макроекономічних показників, їх позиціонування на світовій арені через призму складових, які лежать в основі індексів глобалізації та людського розвитку.

РЕЗУЛЬТАТИ

Світові глобалізаційні процеси мають значний вплив на економічний, соціальний і політичний розвиток країн, що проявляється у вигляді зміни (трансформації) напрямків розвитку всіх країн світу в цілому та кожної окремо взятої.

В економічній сфері наслідки глобалізації, як відомо, проявляються в зміні структури виробництва в залежності від наявних факторних переваг, посилені міжнародної торгівлі, формуванні нових і розвитку вже існуючих економіко-політичних утворень, розвитку стандартизації.

Результатом активної участі в цьому процесі є збільшення економічної сили країни, покращення добробуту населення і розвиток соціальних стандартів.

Одними з основних показників економічного зростання країн є річні темпи приросту валового внутрішнього продукту та ВВП на душу населення. При проведенні дослідження, яке включало 198 країн,

було сформовано 3 блоки за рівнем економічного розвитку (табл. 1):

1) Країни, що стрімко розвиваються (на основі темпів приросту ВВП за останні 15 років). В результаті дослідження до них відносимо: Екваторіальна Гвінея, М'янма, Катар, Азербайджан, Китай.

2) Країни, що стабільні, але мають незначні темпи приросту: США, Великобританія, Швейцарія, Норвегія, Іспанія, Німеччина, Японія.

3) Країни, ВВП яких протягом останніх 15 років скорочувалося: Центральноафриканська Республіка, Зімбабве, Південний Судан (до 2011 р. Судан).

Тенденції, характерні зміні ВВП чітко прослідковуються і в розподілі ВВП на душу населення. Але показник ВВП на душу населення більш наглядно демонструє зміни в економічному становищі країни. За досліджуваний період значення показника в Екваторіальній Гвінеї зросло у 5,64 рази, М'янми – 6,8, Катару – 2,5, Азербайджану – 8,4, Китаю – 8,3 (табл. 2).

Таблиця 1

Зміна ВВП за період 2000-2015 рр., (у %) [1]

Назва країни	2000	2005	2010	2015	2000-2015 середній рівень	2000-2015 (у відношенні до світу)
Блок №1						
Екваторіальна Гвінея	18,2	16,7	-3,8	-12,2	11,25	7,39
М'янма	13,7	13,57	5,35	7,0	11,08	7,21
Катар	8	7,5	19,6	3,6	11,03	7,17
Азербайджан	11,1	26,4	4,9	1,1	10,95	7,08
Китай	8,4	11,4	10,6	6,9	9,55	5,68
Блок №2						
США	4,1	3,3	2,5	2,4	1,93	-1,93
Великобританія	3,8	3,0	1,5	2,3	1,91	-1,96
Швейцарія	3,9	3,0	3,0	0,9	1,89	-1,97
Норвегія	3,2	2,6	0,6	1,6	1,72	-2,15
Іспанія	5,3	3,7	0,0	3,2	1,69	-2,17
Німеччина	3,0	0,7	4,1	1,7	1,25	-2,61
Японія	2,3	1,3	4,7	0,5	0,84	-3,03
Блок №3						
Центральноафриканська Республіка	-2,5	0,9	3,0	5,5	-0,28	-4,14
Зімбабве	-3,1	-5,7	11,4	1,1	-0,91	-4,77
Південний Судан	6,3	7,5	5,5	-6,3	-4,29	-8,15
СВІТ						
Світ в цілому	4,3	5,1	4,2	2,6	3,86	

Таблиця 2

ВВП на душу населення 2000-2015 рр., (дол. США) [2]

Назва країни	2000	2005	2010	2015
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>
Блок №1				
Екваторіальна Гвінея	1,970.3	13,129.6	17,441.1	11,120.9
М'янма	177.64	216,4	741,67	1,203.5
Катар	29,926.4	53,207.3	70,870.2	74,667.2
Азербайджан	655.1	1,578.4	5,842.8	5,496.3
Китай	954.6	1,740.1	4,514.9	7,924.7

Продовження таблиці 2

1	2	3	4	5
Блок №2				
США	36,449.9	44,307.9	48,374.1	55,836.8
Великобританія	26,400.7	40,047.9	38,292.9	43,734.0
Швейцарія	37,813.2	54,797.5	74,277.1	80,214.7
Норвегія	38,146.7	66,775.4	87,646.3	74,734.6
Іспанія	14,787.8	26,510.7	30,737.8	25,831.6
Німеччина	23,718.7	34,696.6	41,788.0	41,219.0
Японія	37,299.6	35,781.2	42,935.3	32,477.2
Блок №3				
Центральноафриканська Республіка	245.4	332.9	446.8	306.8
Зімбабве	535.2	443.2	674.3	890.4
Південний Судан	3352,5	661,6	1,563.9	730.6

Значення ВВП і його розподіл у відношенні до населення не дає чіткого розуміння напрямків та причин економічного розвитку країн. Вони лише констатують факт зростання. Для більш повної картини було розглянуто показники торгівлі (табл. 3) та структури виробництва в обраних країнах.

За даними таблиці 3 в деяких країнах наявна проблема з зовнішньоторговельним балансом і недосконалістю чи відсутністю стратегії зовнішньої торгівлі товарами та послугами. В країнах блоку 3 та

США і Великобританії прослідковується тенденція переважання імпорту над експортом, що має певні негативні наслідки для економічного зростання, оскільки негативне сальдо торгового балансу (переважання імпорту) поступово зменшує валютний резерв країни.

Як відомо, найбільшу додану вартість формують капітало- та наукомісткі виробництва, тому вважаємо за доцільне розглянути індекс промислового виробництва (табл. 4).

Таблиця 3

Зовнішньоторговельний баланс торгівлі у відношенні експорту до імпорту (% від ВВП) [1, 5]

Назва країни	2000	2005	2010	2015
Блок №1				
Екваторіальна Гвінея	-90,0	43,8	13,1	17,7
М'янма	-0,1	..	..	..
Катар	45,0	35,4	38,6	19,9
Азербайджан	0,7	10,0	33,6	3,0
Китай	2,0	4,5	3,7	3,5
Блок №2				
США	-3,7	-5,5	-3,4	-2,9
Великобританія	-2,0	-2,7	-2,8	-2,0
Швейцарія	6,1	7,3	10,7	12,4
Норвегія	16,8	16,0	11,2	5,6
Іспанія	-3,0	-5,0	-1,3	2,5
Німеччина	0,3	5,1	5,2	7,8
Японія	1,4	1,4	1,3	-1,0
Блок №3				
Центральноафриканська Республіка	-4,9	-8,3	-14,7	-21,2
Зімбабве	2,3	-8,9	-26,8	-22,5
Південний Судан	..	..	31,9	-47,8

Таблиця 4

Індекс промислового виробництва, (% від ВВП) [1]				
Назва країни	2000	2005	2010	2015
Блок №1				
Екваторіальна Гвінея	..	92	88	77,1
М'янма	9,7	16,2	..	..
Катар	70,7	74,5	68,1	55,8
Азербайджан	45,3	63,6	64,1	37,0
Китай	45,4	46,9	46,2	40,5
Блок №2				
США	23,2	21,9	20,4	19,4
Великобританія	27,1	23,3	20,8	20,2
Швейцарія	26,4	26,8	26,3	25,7
Норвегія	41,4	42,6	39,1	35,0
Іспанія	30,7	30,4	26,0	22,6
Німеччина	30,9	29,4	30,2	30,4
Японія	31,1	28,1	27,5	27,5
Блок №3				
Центральноафриканська Республіка	14,6	14,3	13,8	13,7
Зімбабве	..	28,7	30,8	28,5
Південний Судан	20,8	27,7	27,4	20,5

Країни із вагомою часткою промислового виробництва у відношенні до ВВП – Катар, Азербайджан, Китай, демонструють значний рівень економічного зростання, в той час як країни з меншим значенням індексу промислового виробництва розвиваються повільніше (країни блоку 2 і 3). Ця залежність вказує на важливість формування і розвитку капіталомістких і наукомістких виробництв, що генерують основну частку доданої вартості для економічного зростання країни.

Однак, обсяг виробництва та зовнішньої торгівлі далеко не завжди відображають рівень розвитку країни, добробут населення. Точніше соціально-економічні умови життя населення відображає узагальнений показник, що використовується ООН, такий як індекс людського розвитку (ІЛР) (табл. 5). При його розрахунку беруться до уваги передусім такі групи характеристики, як очікувана тривалість життя при народженні, рівень грамотності дорослого населення, ВВП на душу населення та інші.

Таблиця 5

Індекс людського розвитку [3]				
Назва країни	2000	2010	2015	Абсолютна зміна
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>
Блок №1				
Екваторіальна Гвінея	0,526	0,591	0,587	0,061
М'янма	0,425	0,520	0,536	0,110
Катар	0,809	0,844	0,850	0,040
Азербайджан	0,640	0,741	0,751	0,111
Китай	0,588	0,699	0,727	0,140
Блок №2				
США	0,883	0,909	0,915	0,032
Великобританія	0,865	0,906	0,907	0,041
Швейцарія	0,888	0,924	0,930	0,042

Продовження таблиці 5

1	2	3	4	5
Норвегія	0,917	0,940	0,944	0,027
Іспанія	0,827	0,867	0,876	0,049
Німеччина	0,855	0,906	0,916	0,061
Японія	0,857	0,884	0,891	0,034
Блок №3				
Центральноафриканська Республіка	0,310	0,362	0,350	0,040
Зімбабве	0,428	0,461	0,509	0,081
Південний Судан	..	0,470	0,467	-0,003

І хоча в кожному блоці країни мають різні значення індексу, але на відміну від економічних показників, рівень людського розвитку в них протягом останніх 15 років виріс (окрім Південного Судану). Що в свою чергу вказує на покращення соціально-економічних аспектів життя та розвитку людей в цих країнах. Але, незважаючи на позитивну динаміку, темпи росту блоку 3 є доволі низькими, що вказує не тільки на наявність економічних проблем, а

й про існування проблеми з розвитком соціальної сфери.

Ще одним важливим показником є індекс глобалізації KOF (табл. 6). Як відомо, при визначенні цього індексу розглядаються такі групи факторів: економічні, соціальні, політичні. За його допомогою можна визначити рівень задіяності країн в світових процесах.

Таблиця 6

Індекс глобалізації KOF [4]

Назва країни	2000	2005	2010	2015	Зміна за 2000-2015	В середньому за рік
Блок №1						
Екваторіальна Гвінея	21,47	24,23	26,48	27,49	6,02	0,46
М'янма	26,57	30,12	30,28	33,01	6,44	0,50
Катар	61,91	65,14	72,85	72,25	10,34	0,80
Азербайджан	47,18	54,69	55,76	57,19	10,01	0,77
Китай	54,17	60,83	60,72	60,15	5,98	0,46
Блок №2						
США	76,48	75,99	74,79	74,8	-1,68	-0,13
Великобританія	85,39	84,73	83,84	82,96	-2,43	-0,19
Швейцарія	91,38	88,64	87,22	86,04	-5,34	-0,41
Норвегія	84,26	80,93	82,90	83,3	-0,96	-0,07
Іспанія	83,85	84,23	84,39	83,71	-0,14	-0,01
Німеччина	80,43	80,57	79,49	78,86	-1,57	-0,12
Японія	59,20	61,47	65,50	65,87	6,67	0,51
Блок №3						
Центральноафриканська Республіка	26,79	31,31	35,74	34,95	8,16	0,63
Зімбабве	44,60	44,60	49,42	49,61	5,01	0,39
Південний Судан	31,11	35,99	35,39	31,54	0,43	0,03

Для більшості країн блоку 2 є характерним незначне зниження рівня задіяності в світовій глобалізації, в той час країни блоку 1 демонструють значне збільшення даного індексу.

Аналізуючи вище наведені індекси, можна зробити висновок, що країни, які приймають активну участь в сучасних глобалізаційних процесах (табл. 6), характеризуються різким розривом у рівнях

економічного розвитку, що прослідковується за допомогою зміни ВВП (табл. 1) та його розподілу серед населення (табл. 2).

В даний час у світі відзначається тенденція поступового уповільнення зростання глобальної економіки (табл. 1). Але в той же час країни блоку 1 демонструють значні темпи економічного росту, що прослідковується в:

- значних темпах приросту ВВП, на відміну від блоку 2, що має незначні темпи росту, і блоку 3, який має негативну тенденцію;
- стрімкому зростанні ВВП на душу населення: в Екваторіальній Гвінеї зростання у 5,64 рази, М'янмі – 6,8, Катарі – 2,5, Азербайджані – 8,4, Китаї – 8,3;
- характерній експортній орієнтації країн блоку 1 та імпортній орієнтації блоку 3;
- значній ролі (частці) промислового виробництва у відношенні до ВВП для блоку 1 в той час як країни інших блоків мають незначну частку промисловості;
- покращенні соціально-економічних умов життя населення (ІЛР);
- значному збільшенні задіяності в світових глобалізаційних процесах (КОФ).

ВИСНОВКИ

В результаті проведеного дослідження економічного розвитку в глобальних умовах функціонування за допомогою макроекономічних показників країн, було виявлено тенденцію зменшення темпів росту глобальної економіки. Результати економічної діяльності аналізувались за допомогою таких показників, як зовнішньоторговельний баланс, індекс промислового виробництва, індекс людського розвитку, індекс глобалізації КОФ, при цьому країни було поділено на 3 блоки за середнім рівнем приросту ВВП за період 2000-2015 рр.

Підтверджено, що характерною особливістю економічної глобалізації в даний час є те, що, країни, які перебувають на різних рівнях економічного

розвитку, знаходяться, відповідно, на різних ступенях включення в глобалізаційні процеси. Швидке економічне зростання (приріст ВВП) притаманне країнам блоку 1 (Екваторіальна Гвінея, М'янма, Азербайджан, Катар, Китай), які збільшують участь в світових глобалізаційних процесах, мають високу частку промисловості і позитивне зовнішньоторговельне сальдо, але при цьому у більшості з них спостерігається великий розрив з передовими країнами (Китай займає особливу нішу і потребує окремого дослідження).

Високорозвинені країни – США, Великобританія, Німеччина, Норвегія, Іспанія, Швейцарія, Японія (блок 2), й надалі займають передові позиції, але темпи зростання значно уповільнилися. Це дає можливість покращити свої позиції малорозвиненим країнам у випадку їх подальшого розвитку.

Список використаних джерел

1. THE WORLD BANK [Електронний ресурс]: Gross domestic product ranking table. – Режим доступу: <http://data.worldbank.org/data-catalog/GDP-ranking-table>.
2. International monetary fund [Електронний ресурс]: World Economic Outlook Database, October 2016, International Monetary Fund. Database updated on 4 October 2016. – Режим доступу: <http://www.imf.org/data/imf-finances>.
3. UNDP Human Development Reports [Електронний ресурс]: Human Development Index (HDI). – Режим доступу: <http://hdr.undp.org/en/content/human-development-index-hdi>.
4. KOF Index of Globalization [Електронний ресурс]: Query from the KOF Index of Globalization. – Режим доступу: <http://globalization.kof.ethz.ch/query/>.
5. UN Comtrade Data Base [Електронний ресурс]: Get trade data. – Режим доступу: <https://comtrade.un.org/data/>.